

ASPECTE ALE IMNOLOGIEI CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI

Drd. Speranța Catană

1. Imnul ca expresie a închinării

Din cele mai vechi timpuri oamenii și-au îndreptat gândul spre veșnicie, născând cele mai frumoase forme de expresie artistică spre Creator.

În antichitate, închinarea în fața divinității era considerată un act sacru, imperios necesar pentru existența pământească cât și pentru cea care urmează după moarte. Că s-au închinat lui Yahve sau altor zeități, oamenii și-au înțeles dependența de o entitate superioară, căreia îi dedicau toate eforturile existențiale. Actele de spiritualitate s-au concretizat în forme artistice, în ideea venerației față de divinitate, căreia ei, oamenii din cele mai vechi timpuri, i-au adus drept ofrandă cele mai frumoase IMNURI și tot ceea ce puteau gândi mai generos, creând astfel FRUMOSUL ARTISTIC. O ceremonie reușită din punct de vedere artistic, creată în viziunea ethosului grecesc, adică a modelării caracterului prin artă, a realizat *katharsisul* - purificarea de patimi prin lacrimi, de cele mai multe ori cu ajutorul *mimesis*-ului. Repetând momentul artistic în vederea obținerii aceluiași efect, acesta a devenit un bun obicei, iar după câteva generații s-a transformat în tradiție. Pentru că tradiția înseamnă respect față de generațiile-model, dar și garanția obținerii unui anume efect, *ceremonialul* în sine s-a perpetuat, chiar și după schimbarea circumstanțelor sociale, chiar dacă ele nu mai puteau oferi același cadru afectiv pentru ceremonial. De aceea, în timp, tradiția fie ea muzicală sau din oricare alt domeniu al culturii, se desparte de mesajul inițial, rămânând, uneori, o formă fără conținut.

Creștinismul debutează în mijlocul societății ebraice. Mesajul mântuirii pentru întreaga omenire este proclamat de un evreu, Isus Cristos, al cărui arbore genealogic îl leagă de regele David, cel mai mare erou al izraelitilor, rege, poet și compozitor de imnuri.

De aceea primii creștini respectau obiceiurile evreiești în muzică, în închinare și continuau să trăiască și să se închine în același mod. Chiar rădăcinile noii credințe au fost preluate din obiceiurile antice și se refereau constant la scrierile evreiești, adică la profețiile care s-au adevărat prin sosirea lui Messia. Locul pe care îl ocupă muzica în viața ebraică - leagă creștinismul de iudaism, continuând muzica liturgică a acestuia.

2. Arta și închinarea

Aristotel a numit artă, capacitatea omului de a crea. Pentru antici, orice exercitare a creativității umane: construirea vapoarelor, confecționarea încălțăminte, vindecarea bolilor, guvernarea statului - este descrisă ca artă. Creativitatea face parte din esența capacității omului de a lucra, de a fi productiv și de a sluji societatea, iar învățătura creștină a adăugat la această nevoie de reprezentare interioară, slujirea lui Dumnezeu, prin slujirea față de semenii.

Ceea ce noi socotim a fi artă: muzica, literatura, pictura, sculptura, era apreciat și în Evul Mediu, dar se situa pe același plan cu orice altă activitate umană. Multe din operele impresionante ale acestei perioade nu au fost semnate, artiștii înțelegând că trebuie doar să-și folosească măiestria, devenind utili societății, adică slujind altora, dar mai ales lui Dumnezeu, Căruia îi închinau realizarea lor artistică. Așa s-a întâmplat cu Johann Sebastian Bach, marele compozitor preclasic, care semnându-și lucrările cu inițialele dictonului SOLI DEO GLORIA (SDG), adică NUMAI LUI DUMNEZEU SLAVĂ ! a fost dat uitării de urmași. El a fost redescoperit de către Felix Mendelssohn Bartholdy, mult mai târziu, și l-a restituit pe Bach culturii umane. Artistii nu erau preocupați neapărat să se exprime pe sine, ci să facă bine ceva, să fie utili. O astfel de concepție eliberează arta de asociații elitiste care separă arta de viața obișnuită. Toate sferele activității umane implică arta, cu atât mai mult sfera vieții spirituale, dedicată unui moment de comunicare cu Dumnezeu prin imn și rugăciune.

3. Servicii divine de închinare – ca act specific de cultură

Capacitatea artei de a comunica Evanghelia este probabil funcția religioasă cea mai importantă, atât într-un serviciu de închinare cât și într-un cadru secular. Artă este afirmată de Scriptură, iar creștinii au fost întotdeauna implicați în artă. Cum trebuie folosită arta în Biserică?

Operele de artă există în sine, ca obiecte ale frumuseții. Tratănd artele doar ca pe un mijloc pentru atingerea unui scop, poate părea că pierdem din vedere esențialul în privința artei. Cu toate acestea există un sens în care arta religioasă, la fel ca toți închinătorii și evangheliștii, trebuie să renunțe la autonomia ei firească în actul de supunere față de Dumnezeu. La drept vorbind, închinarea este tocmai ceea ce fac creștinii atunci când se adună ca trup al credincioșilor înaintea lui Dumnezeu să se roage, să-L laude și să primească Cuvântul Lui. Biserica universală a folosit arta în diferite feluri. În ciuda tuturor controverselor pe care le-a stârnit arta, diferitele tradiții, insistând asupra diferitelor fațade ale adevărului creștin, sunt într-un acord mai profund decât își dau ele seama.

Prezentând cu atenție limitele artei, Biblia crează un spațiu pentru frumos. Percepția frumosului este valoroasă în sine și poate îmbogăți viețile, deschizând ochii pentru a vedea frumusețile create. O pictură, un cântec ori o poezie pot să aducă o scânteie de iluminare. Artă poate să descopere adevăruri spirituale și să le exprime într-un mod penetrant. Este explicabil că Biserica a folosit întotdeauna arta într-un mod sau altul. De la simbolismul maiestuos al catedralelor până la practica universală de a folosi muzica pentru laudă și închinare înaintea lui Dumnezeu, creștinii și-au exprimat întotdeauna credința în forme estetice, născând specifice forme de cultură.

Conservarea trecutului este o datorie supremă față de generațiile în ascensiune și fiecare națiune și-a asumat rolul de portdrapel al identității pentru cultură. Culturii i se atribuie statutul de patrimoniu și de liant între generații, iar elementul artistic poate construi cea mai eficientă cale de comunicare dintre trecut și prezent. Ea este depozitară de sentimente și transmițătoare de cunoaștere. Toate documentele culturii sunt mărturii indubitabile ale unui anume mod de manifestare, de gândire, de simțire.

Analizând astfel dimensiunea culturală, ținem cont și de faptul că un popor este alcătuit din grupuri eterogene de oameni, care se constituie în entități sociale mai mici, instituții, sau grupări sociale, din motive de alegere a unor sisteme de valori comune sau din interese comune. Obiceiurile devenite tradiții, definesc un comportament social adaptat nevoilor exprimării culturale. Diversele grupuri sociale, declarându-și apartenența unui anume sistem de valori și-au conturat manifestări artistice, religioase, intelectuale specifice, care le deosebesc de alte sisteme de valori. Aceste diversificări creionează primele diferențe. Diferențele culturale se înregistrează chiar în cadrul aceleiași grupări, în perioade diferite ale istoriei.

Cultura se schimbă de la o perioadă la alta în cadrul aceleiași țări sau provincii, oraș sau comunitate, tot așa cum se explică modul de viață contemporan diferit de cel de acum 50 de ani.

Formele de expresie se dezvoltă mereu din nevoia de a comunica eficient și pertinent cu cultura actuală.

4. Credința și cântarea

Muzica este o componentă culturală prezentă în contemporaneitate, datorită careia se organizează concerte și festivaluri care cuprind formații de diferite tipuri și din diferite locuri. Relația dintre cuvânt și sunetul muzical constituie partea cea mai importantă din lucrare. Dezvoltarea muzicii în bisericile românești s-a realizat ca o consecință firească a tradițiilor și obiceiurilor înrădăcinate în conștiința de neam a acestui popor. Chiar Preafericitul Părintele

Teoctist, Patriarhul Bisericii ortodoxe Române, a remarcat importanța muzicii - în special a muzicii corale - (*Catavasier* sau *Octoihul mic*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod, Ed. a XII-a, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Cuvânt înainte, pag.7):

"Imnele au fost dintotdeauna, așa cum frumos s-a spus, credința cântată. Unele din ele au fost numite predici poetice sau predici lirice în care este transpusă dogma. Prin natura și scopul lor, imnele bisericești reprezintă o teologie lesne de înțeles pentru orice credincios. De aceea, cântarea bisericească, atrăgătoare și plină de frumusețe, a îndeplinit mereu un rol deosebit de important în zidirea duhovnicească a credincioșilor. Ea a constituit și constituie mijlocul cel mai potrivit pentru împlinirea slujirii și doxologiei și pentru păstrarea credincioșilor în jurul altarelor noastre strămoșești, fiind cale de lămurire, de întarire și de apărare a dreptei credințe".

Asociațiile, fundațiile, filmele, radioul, televiziunea și toate instituțiile similare ale mass-mediei contribuie la formarea și răspândirea culturii specifice societății contemporane sau a unor grupuri sociale specifice, care concură de asemenea la conturarea fenomenului cultural. Sistemul valoric al gândirii creștine evanghelice române este unul, care și-a format propria conduită, dezvoltându-se pe traseele sinuoase ale unei țări care se declara atee.

Credința și cântarea, cele două mari dimensiuni ale sufletului românesc au cunoscut o amploare deosebită în sânul mișcării de trezire a bisericii ortodoxe, prin anii 1922-23, când părintele Iosif Trifa, el însuși o fire plină de simțire poetică, a dat acestora un nou impuls. Gazetele care circulau pentru popor în Ardeal, între 1920-1930 publicau și multe poezii patriotice, iar reuniunile corale și a fanfarelor organizau concerte renumite pentru măiestria lor, dar, părintele Trifa era disperat de lipsa profunzimii spirituale a acestor organizatori, pentru că toată arta era lumească. De aceea a organizat un concurs de cântare și poezie religioasă, pomovând chiar un imn al Oastei Domnului, cu un premiu de 2 dolari.

"Această gazetă încă a strâns o oaste a Domnului care cheamă pe oameni să se hotărască la o viață nouă, care poate duce la biruință lupta contra tuturor relelor... Ne trebuie un cântec de "marș", o cântare care să cânte chemările noastreși în sunetul căreia să plecăm în lupta contra păcatelor. "

(Iosif Trifa, foaia *Lumina Satelor*, nr.40, 12 oct. 1924)

Încercarea reușise să pornească un foc, care s-a aprins scânteie cu scânteie, din versuri și melodii. Poporul nostru, poporul poeziei și al cântecului, a născut nu doar un imn, ci o mulțime de imnuri, care, cu vremea au fost adunate în cărți de cântări. Zeci, sute și apoi mii, imnurile au sporit în număr, dar și în calitate.

Nicolae Moldoveanu, poet și scriitor român, remarcabil pentru imnologia națională evanghelică s-a impus în frățietatea creștină contemporană, odată cu semnarea imnurilor, pe care le-a creat spre slava Domnului și al căror număr se apropie de șapte mii. Cele 19 volume de **CÂNTĂRILE HARULUI** deja publicate cu partitura concepută de autor, alte nouă volume de cântări fără partituri, doar cu text, precum și volumul care se află sub tipar, în momentul de față și altul, ce se află încă pe masa de lucru a compozitorului ne determină să-l considerăm cel mai prolific compozitor, încă în viață. Aceste reale producții artistice, vor contribui la formarea tezaurului cultural al celor ce-l vor fi preluat și transmis fie pe cale orală, fie prin înregistrări pe benzi magnetice, fie prin manuscrise, sau prin volumele editate și tipărite după 1990. Nicolae Moldoveanu își face din muzică, aripi de har, care să poarte solia Evangheliei Domnului Isus.

*Muzica evanghelică, de fapt, este Cântarea de laudă și Cântarea duhovnicească, despre care vorbește limpede Cartea Sfântă: Efeseni 5:19; Coloseni 3:16, o muzică a liniștei și a odihnei, căci în liniște și odihnă este mântuirea noastră (Isaia 30:15). (Un cuvânt la început, **Cântările Domnului**, vol.1)*

Activitatea componistică a lui Nicolae Moldoveanu a cunoscut o amploare apreciată de

întreaga frățietate, prin prezentarea poeziilor, cântarilor și articolelor apărute în revistele și publicațiile vremii, până în anul 1948, an în care au fost interzise toate publicațiile **Oastei Domnului**. De atunci a scris întruna, dar nu s-a mai putut tipări nimic timp de 43 de ani. Cortina de fier a comunismului a strivit orice efort de manifestare publică a spiritualității creștine, din orice denotație confesională. Începuse era propagandei ateiste, care făcea din Dumnezeu un subiect tabu. Dacă totuși cineva îndrăznește să se exprime față, plătea pentru această îndrăzneală. Și mulți au fost cei ce au născut comori de suferință pentru numele lui Dumnezeu. Creștini autentici, doritori de îndumnezeire, au fost sacrificați spre pildacelor care primeau de acum o altă educație: comunismul bazat pe ateism. Toți cei care au gândit altfel au plătit scump îndrăzneala afirmațiilor lor. Și totuși, prin faldurile întunecoase ale cortinei de fier s-au ascuns atâtea năzuințe de lumină. Multe dintre acestea s-au concretizat în adevărate producții artistice, ca perla ascunsă în scoica din adâncul mării.

În tot acest timp căutam cu însetare nesecatul izvor de imnuri noi compuse de Nicolae Moldoveanu, pe care le copiam în nopți târzii, sau le înregistram pe benzi de magnetofon, aducându-le pe furis de la Sibiu la Timișoara și apoi le cântam în biserica noastră și în multe alte biserici. Eram și noi urmăriți de securitate pentru aceste activități și am suportat propriile consecințe, care însă nu se pot compara cu cele pe care le-a trăit compozitorul. Prin anii 70 și 80, călătoream până la Sibiu doar pentru a copia caiete întregi de imnuri. Mai târziu, am utilizat și mijloacele moderne de înregistrare a acestora, pe benzi de magnetofon, dar copiam totuși notele, mai ales pentru imnurile armonizate și notate pe patru voci.

5. **Imnologie contemporană**

Începând cu anul 1990 se deschid zorii unor noi concepte culturale. Nu ne puteam imagina publicații de reviste, cărți sau partituri de imnuri în țara noastră, recent zguduită de eliberarea de comunism. Trebuia să ne desprindem de altă realitate, cea pe care generația mea a trăit-o aproximativ 20 din cei 50 de ani ai comunismului. În anii de după revoluție, am mai beneficiat și de alte posibilități tehnice, prin apariția xeroxului și a tehnologiei computerizate, iar răspândirea acestor comori spirituale a fost mult înlesnită.

Tot după revoluție, contextul social a înlesnit atât compoziția cât și răspândirea unor imnuri noi, create de generația tânără. Imnuri noi și influențe muzicale, străine de contextul mioritic cu care ne-am mândrit mereu au dat buzna peste conștiința de neam, aducând la lumina tinerimii, gusturi noi, bazate pe muzică și mai ales, pe ritmuri contemporane. Traducerile unor piese străine ne-au inundat și au modificat percepția mesajului într-o formă nouă. Poate cea mai atrăgătoare pentru tineri.

Mulți cercetători au înțeles că trăim într-o eră din ce în ce mai acaparată de mass-media, în care imaginile televiziunii domină cultura de masă. Divertismentul, informația politică și uneori chiar religia sunt vizualizate printr-un proces care uneori schimbă însăși natura acestora.

Creștinii care se concentrează asupra Cuvântului trebuie să fie prudenți să nu renunțe la limbajul acestuia în favoarea imaginilor cioplite ale culturii de masă și a formelor de gândire *neopăgâne*, cărora le dau naștere. Formele artistice ale culturii de masă: muzica, cinematografia, casetele video, televiziunea sunt neîntrecute în influența lor. Discernerea acestor influențe reclamă cunoștințe despre artă.

Decadența și nihilismul unei mari părți a artei contemporane face parte din textura culturii noastre. Ca să-i abordăm pe cei pentru care arta a luat locul Evangheliei, creștinii trebuie să ajungă și critici și creatori de artă. Aceasta necesită o sensibilitate critică și înțelegerea că la baza mesajului poetic din textul imnurilor stă un studiu biblic vital pentru compozitor, cum ar trebui să fie vital pentru orice creștin autentic. Artă cultura veritabilă are un efect profund asupra climatului intelectual.

Fenomenul răspândirii culturii creștine merită studiat pentru diversitatea și influența lui.

Reproduction of these digital works for any commercial purpose without prior authorization is strictly prohibited.
Copyright © Hymnology.ro – All rights reserved.

Meditațiile zilnice ale celor dedicați artei creștine, nasc alte cărți de imnuri inspirate din Noul Testament sau din Vechiul Testament, creând un suport imnic contemporan pentru momentele de închinare.